

ЗЛАТНЕ НИТИ ЋИРИЛИЦЕ

*Вез по писму
Бео-Етно визије*

ИЗЛОЖБА „ЗЛАТЕ НИТИ ЋИРИЛИЦЕ“
РЕАЛИЗОВАНА ЈЕ ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ

ГЕНЕРАЛНОГ КОНЗУЛАТА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БАЊА ЛУКА – БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

МИНИСТАРСТВА ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ВЈЕРЕ

БАНСКИЙ ДВОР
КУЛЬТУРНИ ЦЕНТАР
CULTURAL CENTER

ЗЛАТНЕ НИТИ ЋИРИЛИЦЕ

Вез по писму Бео-Етно визије

Издавач

БАНСКИ ДВОР КУЛТУРНИ ЦЕНТАР

Бања Лука, 2020.

Аутор изложбе

ВЕРА АВЛИЈАШ

За издавача

МЛАДЕН МАТОВИЋ

Организација

БЕО-ЕТНО ВИЗИЈА

Београд

Стручна подршка

АРТИС ЦЕНТАР

Београд

Текст у каталогу

ТАМАРА ОГЊЕВИЋ

Лектура

СУЗАНА СПАСИЋ

Превод на руски

СОФИЈА МРИШУК

Превод на енглески

СТЕЛА СПАСИЋ

Дизајн

ВУК И ДРАГАНА

МИЛОСАВЉЕВИЋ

Фотографије

МАРКО ОСТОЈИЋ

ДРАГО ВЕЈНОВИЋ

Техничка поставка

БАНСКИ ДВОР

КУЛТУРНИ ЦЕНТАР

Штампа

ДУО ДОТ

Београд

Тираж

300

НАСЛОВНА СТРАНА: Младић који убија аждају према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, иницијал В, фолио 75 v

ИЛЛЮСТРАЦИЈА НА ОБЛОЖКЕ: Молодой человек, который убивает змия по Мирославу Евангелию XII века, инициал В, фолио (лист) 75v

COVER: Young man killing a dragon, based on Miroslav's Gospel, 12th century, initial letter V, folio 75 v

ЗЛАТНЕ НИТИ ЋИРИЛИЦЕ

*Вез по писму
Бео-Етно визије*

ARTIS
CENTER

IIII ВЪСХОДЪ АЗЪ І А
 ПЕРТН КОНЕКАХІЮ
 АЛІШАКІСІЖ
 АНРКАДАНІКІО
 АГАНАКІОНО
 АНАЗАРЕТКІРИ
 АЛКІСЕАНІСЕКІКА
 МАДУМІКІНОМО
 КАТАХІХІЗА
 ІХІ ПИЕТТААН
 МАНАДАІСКІОДЕТІ
 СЕРЕНОВІСІАНАМІПРО
 РІКОМАГАІШЕМІЗА
 МАХІАКЛОПХІХІМАХ
 ПЕРТТААНМАХІНОТІ
 МОРЖОКОНІНОЛЕРЛА
 НАГАНАХАЕЗКІКА
 АЮАНЕСКАДЕРІСКІА
 ТАМХКНАЖШЕСКЪ
 ТІКЕАНІНЕСКАСІНІ
 МІКІСТРАНІНІСІНІ
 СМАТАНІНІСКІКІНІ

КИМІ ШТИАНАТЕ
 ТЫКІ ПРОНОКЕДАТІ
 ИГЛТНІКАНТЕСЕ
 ИРИКАНЖИКОСІПЪ
 СТОКІВІНОЕ
 ИА ЕМІ О
 СІТІМКАГІАУАЛА
 СІАДКЕ И КСЕПТА
 ИА ЕМІ І СІТІГЕОІАГРИ
 ГОРІХ СІАДКАА СЕПТА
 ИА ЕМІ А І СІТІХЛОЦА
 ИХКІНІКІХКІСІНІА
 ІПХІНОРК ААХ І А
 АЛЗКАШЕПРАКЕДА
 СЕРК И СІОАІ ШАІ
 ИА ЕМІ СІ ПОКАНА
 ИНОРЖЮАНАІСТРА
 ААХ І А ИСНОКЕДІНІСІА
 КІШ ККІСІСІСІОУТНІК
 И АСІНІХІНІШІОА
 ИА ЕМІ І ОЦІАНАШЕ
 АНТОНИХ СІАДКАА
 ИА ЕМІ И І ПІАНАТА

ЗЛАТНЕ НИТИ ЋИРИЛИЦЕ

Вез по писму Бео-Етно визије

Изложба *Златне нити ћирилице*, коју чини више од педесет оригиналних радова у техници веза и златовеза, насталих према мотивима минијатура из старих српских књига, реализује се поводом великог јубилеја – Осам векова од стицања аутокефалности Српске православне цркве. Личност и заоставштина Светог Саве представљају увек посебан изазов за ствараоце чије дело почива на очувању традиције и њених нових интерпретација у духу Светосавља и културног наслеђа средњег века као ризнице непролазне лепоте и неупитних вредности.

Српске рукописне књиге спадају у најлепше писане споменике светске културне баштине и за народ у коме су настале представљају својеврсне реликвије, баш као што сама ћирилица одражава душу српског народа, његово самосвојно духовно наслеђе.

Аутентична култура веза, која се у српском народу развија и негује унутар средњовековне дворске и црквене уметности, инспирисала је чланице Бео-етно визије из Београда да лепоту осликаних и калиграфисаних ћириличних слова из древних рукописаних књига пренесу на платно иглом и концем.

Иницијали и орнаментика старих књига често су мотиви оригиналних, везених рукотворина насталих у крилу Бео-етно визије. Њихови чудесни облици који варирају од флоралних и геометријских преплета до фигуралних представа митских бића, животиња, птица и људи, непрекидно инспиришу. Љубав уткана у сваки рад спона је која повезује прошлост и садашњост, претварајући њихов загрљај у модерну бајку о очаравајућој, вечној лепоти српске ћирилице.

Змај инспирисан сличном минијатуром из Николског јеванђеља према интерпретацији Светозара Пајића Дијака, 14-15. век

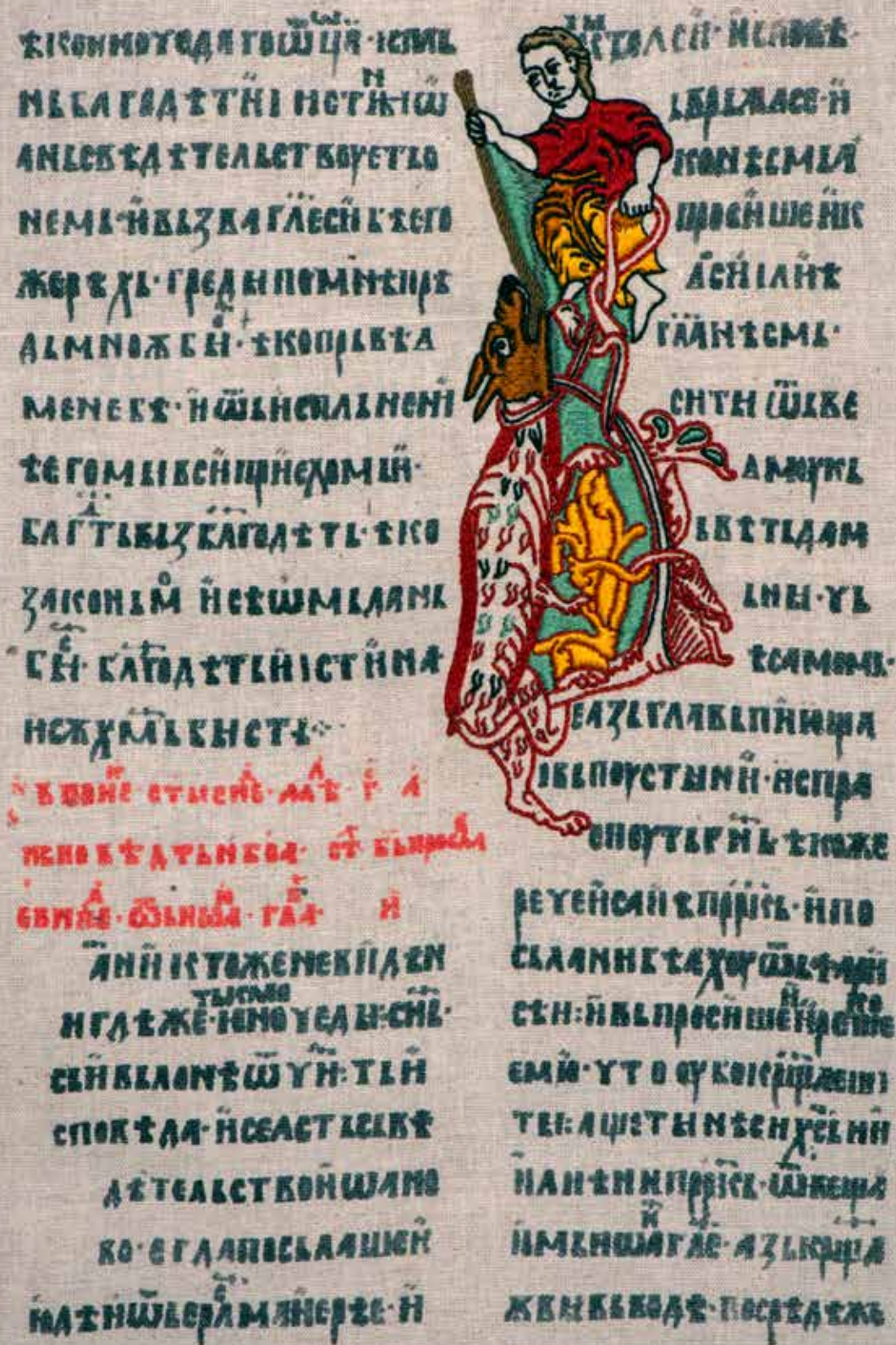
Дракон, вдохновљен аналогичном минијатуром из Николског Еванђеља, по интерпретацији Светозара Пајића Дијака, XIV-XV вв.

Dragon inspired by a similar miniature from the Nikolje Gospel, 14-15th century; interpretation by Svetozar Pajić Djak

Бео-етно визија, основана крајем 2012. године, настоји да очува традиционални уметнички вез и друге сродне занате, те да са овим обликом српског нематеријалног културног наслеђа упозна подједнако и домаћу и инострану публику, али и да повеже ствараоце сличног сензибилитета у региону и свету. Истовремено, чланице овог удружења желе да својим делом подсети савременог човека на изворне вредности као непресушно врело инспирације, јер златну нит наслеђа, која повезује векове, не треба никада прекинути.

Ауторке везених радова: Вера Авлијаш, Оливера Јасика, Наташа Цвејић, Весна Стојановић

ПИСМО ВЕЗЕНО ТРАДИЦИЈОМ

Или о древној игли модерне везиље

Покрај ње се крве народи и гуше,

Пропадају царства, свет васколики цвили.

Она, вечно сама, на злату и свили

Везе страсне боле отмене јој душе.

Милан Ракић, Јефимија

Када је први пут нека жена пожелела да дода мало боје тканини или кожи? Да иглом наслика орнамент по узору на неку природну форму или визију доступну само њеној машти? То је тајна, која ће заувек остати скривена у магловитим ходницима времена. Најстарији сачувани примери веза, настали у Кини, потичу из 5. века пре наше ере, а познајући деликатну природу конца и текстила, не треба имати ни најмању сумњу да је ова занатско-уметничка пракса неупоредиво старија. О прапочецима можемо само нагађати, али нас археолошки налази тананих игала од животињске и рибље кости, старији од писма и људског памћења, наводе на оправдано размишљање да је још у праисторији постојала потреба за украшавањем, заснована на једном виду рудиментарног веза.

Вез на аутентичан начин сведочи о искомској жудњи за лепотом. Он је истовремено и показатељ разноликих естетских схватања, једна врста записа концем о људском и божанском. Од златом и драгуљима везених огртача мистичних могула Далеког Истока, преко бојом и сунцем украшене свиле загонетног Оријента, до обојене вунице и сребрне жице под хладним сунцем варварског Севера. Он је неутуђиви украс одеће и богатих и сиромашних у прошлости, њиме се сведоче велике победе као она Виљема Освајача на чувеној Таписерији из Бајоа (Француска) у 11. веку, али он је и аутентични посредник у молитви, медитативна нит која свог носиоца – везиљу, уздиже у космичке висине, у окриље божанског, како то видимо из Јефимијиних знаменитих рукотворина с краја 14. века.

Веште ткаље и везиље се кроз време на неупоредив начин надмећу са Небом, уздижући му истовремено непоновљиву молитву, похвалу изречену на тако деликатан и софистициран начин да се њихов рад често користи као метафора за ремек-дела других мајстора уметничких заната. Неретко ћемо чути да је вешт клесар направио “везу у камену” или да је минијатор “извезао тај мотив на пергаменту”. Ситан вез се као метафора често користи у српском народу за нешто што је урађено с великом вештином, што је беспрекорно. Умеће претварања нити у предмете и слике, од давнина се сматра божанским даром, па ткаље и везиље према народном веровању уживају посебну наклоност бесмртних сила, али могу бити кажњене када се погорде својим делом, па попут Гркиње Арахне изазову ратоборну Атену, богињу рата, ткања и веза, на мајсторски дуел.

Дубоко укорено схватање медитеранског античког света о божанском послању везиље стићи ће и у мрко, непредвидиво горје Балкана под утицајем културе византијског стваралачког круга, који се простирао од Персије на Истоку до Сицилије на Западу. Иако о везу на тлу средњовековних српских земаља више сведоче фреске и писани извори него сачувани везени одевни, употребни и богослужбени предмети, јасно је да и наши преци у прошлости вез виде као уметничку праксу у којој доминантну улогу играју жене. Подједнако нема сумње да вез представља и посебан вид образовања женске деце, као и аутентичан испит зрелости који девојчицу преводи у девојку, односно за удају спремну младу жену.

Колико је био значајан за образовање девојака, сведоче и знаменити *Животи краљева и архиепископа српских* Данила II из прве половине 14. века, који приповедају о девојачкој школи велике краљице Јелене, супруге Уроша I, на којој се између осталог изучава вез. Митра митрополита београдског, рад Катарине Кантакузине Бранковић, грофице Цељске, млађе кћери деспота Ђурђа, из 15. века, а пре свега чувена *Похвала кнезу Лазару и Запис на хиландарској олтарској завеси* легендарне песникиње Јефимије, удове деспота Угљеше Мрњавчевића, с краја 14. века, ретки су, али драгоцени примери врхунског веза настајалог у средњем веку.

А у којој мери не јењава схватање веза као молитвеног посредника ка божанском ни у новијем периоду српске историје, сведочи знаменита Плаштаница краља Милутина с краја 13, односно почетка 14. века, коју је српски збег током Велике сеобе 1690. пренео на тло ондашње Аустријске царевине, у манастир Крушедол, прво седиште српских патријарха у расејању. Извесно је да ће ово ремек-дело средњовековног веза инспирисати сликара, бакоресца и калиграфа Христфора Жефаровића да у првој половини 18. века, сачини картоне за такозвани црквени вез, а према којима настају нека од најдрагоценијих дела српске барокне уметности у техници веза. Жефаровић је једновременно и први именом знан стваралац у кругу српске уметности који у истој личности, односно њеном делу, повезује вез и калиграфију, иако ни најмање сумње нема да је ова пракса далеко старија. У крајњем исходу лако ју је пратити посредством аналогије мотива које међусобно размењују у средњем веку клесари, иконописци, калиграфи, илуминатори и везиље. Отуда није необично када даровите везиље Бео-етно визије потраже своју инспирацију у богато украшеним иницијалима Мирослављевог јеванђеља из друге половине 12. века, или неке друге илустроване средњовековне књиге, попут Никољског, Дечанског или Пећког јеванђеља из 14-15. века. Опредељење да се украс намењен рукописаној књизи саобрази иглом и концем у другом уметничком медију – везу, даје смисао називу – *вез по писму*, који за свој рад бирају талентоване жене окупљене око Бео-етно визије.

Иако исти назив – вез по писму – слови и за нарочиту, врло стару технику веза, која је позната и као *бод за иглу* или *овјенац*, којом се везе слева надесно и која најчешће служи за попуњавање мотива, у овом контексту он добија дубље, симболично значење које сугерише тесну везу између калиграфије, минијатуре и илуминације, као рукописано-сликарских форми, и веза као уметничког заната.

Инспирисане лепотом средњовековне књижевне минијатуре, које најтешње повезују калиграфију и сликани украс, везиље из Бео-етно визије преносе овај украс у минуциозној техници веза у нову димензију модерног неговања традиције, која мање посеже за значењским, а више за естетским.

Орнамент српске средњовековне књиге се креће од изузетно једноставних геометријских преплета до комплексних представа у којима из разгранатих флоралних мотива искрсавају животиње, птице, митолошка бића, симболи вере и људске фигуре. Сликане мастилом и бојене природним пигментима изразитог колорита, неретко позлаћене, ове минијатуре представљају посебан изазов за мајстора уметничког веза и у својој графичкој сложености, колико и у односу са пратећим текстом на који се, као у случају јеванђелистара хумског кнеза Мирослава, тесно ослоњају. И управо ова корелација, која најдиректније сугерише секундарну природу књишког украса као пратећег у односу на доминантни текст, постаје додатни изазов у амбицији везиље да сликани иницијал задоминира њеним радом. Колико је тај подухват захтеван, недвосмислено показује поређење оних везених иницијала смештених на позадину штампаног текста на тканини у односу на везене иницијале који стоје самостално у готово заслепљујућој белини платна. Одлука везиља Бео-етно визије да се поједине представе, попут грифона или акробате из Мирослављевог јеванђеља, реконтекстуализују у техници веза као самосталне фигуре без пратећег текста, толико је смела и модерна да готово збуњује посматрача који нема ни најмању дилему да пред собом има средњовековни мотив, али не и средњовековни *horror vacui* – страх

од празног простора, који је уметника прошлости наводио да попуњава сваки делић површине на којој је радио до исцрпљујуће презасићености.

Можда жене окупљене у Бео-етно визији све ређе везу *страсне боле отмене (им) душе*, како поетски види велики песник Милан Ракић непревазиђену Јефимију као везиљу, али сумње нема да на истом трагу од златних нити и танане свиле, везу најфиније споне између прошлости и садашњости. Фокус на ћириљско писмо и калиграфско обликовање слова као нарочиту уметност примарно везану за писање, у остварењима везиља Бео-етно визије добиће нарочит квалитет утемељен, с једне стране, на елеганцији златовеза, а с друге на компоновању мотива блиском народном везу позног 19. века, какав виђамо понајпре на традиционалним ланеним пешкирима и везеном текстилу намењеном свакодневној употреби. Суверено познавање различитих техника веза, елегантно уклапање боја, злата и бисера, извесна, народној везиљи својствена, наивност и плошност у компоновању мотива, неупитни средњовековни узор, али и врло модеран приступ везу као самосталној слици, која стоји у простору као интегрално уметничко дело, а не као какав декоративни додатак, својства су стваралаштва талентованих везиља окупљених у Бео-етно визији. Оне не повлађују укусу публике, већ смело посежу за сопственом инспирацијом, пре свега привучене њеном појавом, а много мање њеним значењем. У том контексту, оне су заиста најсличније народној везиљи из не тако давне прошлости, која по нахођењу, лепотом и раскоши удивљена, преузима мотиве са златосјајних костима српских владара и властеле, копира загонетно-чаробне украсе из древних књига или са црквених тканина неуморно им додајући сопствени ауторски печат. Њу узбуђује форма и боја, изазов да се насликано или калиграфисано преточи у навезено, да се из метафоричне кутије

крцате драгуљима извади тек један, али неупоредив у својој оригиналности. И управо таква интерпретација средњовековних мотива гради синтезу на релацији културно наслеђе-модерност, чувајући с једне стране оригиналну уметничку творевину из прошлости, али не ометајући, с друге, њено модерно схватање и интерпретирање средствима једног древног уметничког заната, који по себи представља живо, нематеријално културно наслеђе.

мср Тамара Огњевић,

историчарка уметности и писац

Артис центар, Београд

Орао са хералдичким грбом у кљууну према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, иницијал Р, фолио 88 г

Орел с геральдическим гербом в клюве по Мирославовом Евангелию от XII века, инициал Р, фолио (лист) 88г

Eagle with a heraldic coat of arms in its beak, after Miroslav's Gospel, 12th century, initial R, folio 88g

АВГД ТИХЪСЛОВ ПОМН СТ

В ОВ О СЛО
Т ОУ Б А Н
ВО Н СЕ Б Н
А Б Е Н К С А Т Е М
Н Б С З Н Е Г О Н С
Б С Ж Е С Н
О Т Б Е Н
С В Е Т Ь А К О
К Б Т Е М Ж
Л С А Н Т Ь М А С Г О
Н Б Е Н Т Ь К Ь П О
С Л А Н Ц Ь Б А Н М Е С А М Ю
Н Ш А С П А Н Д Е В Ь С В Е Д Е
Т Е Л Ь С Т В О Д А Б Е Т А К Т Е М
С Т В О Е Т Ь С В Е Т Т Д А В С Н
К Т Р О У Н М Н Т Ь Н М А Н С Е Т
Т Ь С В Е Т Ь Н Д А Б Е Т А К Т Е

НАСТАНИЕ ПРИЗРЪ ШИЗА

А С Т В О Е Т Ь С В Е Т Т Н Е Б
С В Е Т Ь Н С Т Н Н Н Н Н Ж
П Р О С В Е Щ А Е Т Ь К С А К О Г О У А К
Г Р Е Д У Щ А Г О В Л М Н Р Ь Б Ь М
Р Ь Б И Н М Н Р А Т Ь М А К Н
М Н Р Ь С Г О Н О П О З Н А К Ь С В О
С П Р И Д О Н С К О Н Е Г О Н Е П Р И Е М Е
С А Н К О Ж О Н Х Ь П Р И Е Т Ь Н Д А
С Т Ь Н М Ь Ш Е Л А Т С Д О М Ь С
Ж Н Е М Ь С Н Т Н К Ь Р О У Е Ц И Н
М Ь К Ь Н М А С Г О Н Ж Е Н Е Ш Ь
К Р Ь К Е Н Н Ш Ь П О Х О Т Н П Л А
Т Ь С К Н Е Н Н Ш Ь П О Х О Т Н М
Ю Ж Ь С К Н Е Н Ш Ь Б Ь Р О Д Н
Ш А С С Н С А В О П А Л Т Ь Б Н
Н Б Ь С А Н С А В Ь Н А С С Н Б Н
А Т Р О М С А В О Р Ь Г О С Л А В Ю

ПИСЬМО ПРОШИТОЕ ТРАДИЦИЕЙ

Или о древней игле современной вышивальщицы

Рядом с ней воюют народы и давятся,

Рушатся империи, весь мир скулит.

Она, навеки одинокая, на золоте и шёлке

Вышивает страстную боль отменной своей души.

Милан Ракич, Ефимия

Когда впервые женщина захотела добавить немного краски в ткань или в изделия из кожи, изобразить иглой орнамент в виде некой природной формы или восприятия, доступного лишь ее воображению? Это тайна, которая навсегда останется спрятанной в туманных коридорах прошлого. Самые древние, сохранившиеся до нашего времени, образцы вышивки, созданные в Китае, относятся к V веку до нашей эры, но, учитывая тонкую природу нити и текстиля, можно не испытывать ни малейшего сомнения в том, что это ремесленное и декоративно-прикладное искусство гораздо древнее. О его древнем происхождении можно только догадываться, но археологические находки тончайших игл из костей животных и рыб, старше письменности и человеческой памяти, справедливо наводят нас на мысль о том, что уже в первобытном обществе существовала потребность в украшении, основанная на определенном виде рудиментарной вышивки.

Вышивка достоверно свидетельствует об исконной тяге к красоте. Она одновременно является показателем различных эстетических понятий, одним из способов изображения нитью человеческого и божественного, начиная от расшитых золотом и драгоценными камнями накидок мистических моголов Дальнего Востока, цветом и солнцем украшенного шелка загадочного Востока, до окрашенной шерсти и серебряной нити под холодным солнцем варварского Севера. В прошлом она являлась незаменимым украшением одежды как богатых, так и бедных. Она свидетельствует о великих победах, например о победе Вильгельма Завоевателя на знаменитом гобелене из Байё (Франция) XI века, но она является и прямым посредником при молитвах, медитативной нитью, которая своего творца – вышивальщицу возносит к космическим высотам, в объятия божественного, что мы наблюдаем в изделиях, сделанных руками Ефимии в конце XIV века.

Искусные ткачихи и вышивальщицы на протяжении веков соревнуются уникальным способом с небесами, одновременно произнося им неповторимую молитву, похвалу, высказанную таким деликатным и софистицированным способом, что их работа часто воспринимается как метафора для шедевров других мастеров – ремесленников. Мы часто можем слышать, что искусный камнетёс создал «вышивку на камне» или, что миниатюрист «изобразил вышивкой образ этого персонажа на пергаменте». Выражение «тонкая вышивка» как метафора часто используется среди сербов для обозначения чего-то, что сделано весьма умело и безупречно. Умение превращать нити в предметы и картины издавна считалось божественным даром, поэтому ткачихи и вышивальщицы, согласно народному верованию, пользуются особой благосклонностью бессмертных сил, но могут быть и наказаны, когда начинают кичиться своей работой, подобно гречанке Арахне, вызвавшей воинственную Афину, богиню войны, ткачества и вышивки, на дуэль мастерства.

Глубоко укоренившееся понимание средиземноморского античного мира о божественном послании вышивальщицы достигнет и темных, непредсказуемых горных вершин Балкан под влиянием культуры византийского творческого круга, распространяющегося от Персии на востоке до Сицилии на западе. Несмотря на то, что о вышивке на территории средневековых сербских земель больше свидетельствуют фрески и письменные источники, чем сохранившиеся вышитые предметы одежды, быта и церковные облачения, понятно, что и наши предки в прошлом воспринимали вышивание как художественное мастерство, в котором женщины играли доминирующую роль. Нет сомнения также в том, что вышивка представляет собой и особый вид воспитания детей женского пола, а также настоящим испытанием зрелости, превращающим девочек в девушек,

то есть в молодых женщин готовых к замужеству. О том, насколько она считалась важной для взросления девушек, свидетельствуют знаменитые *«Жития королей и архиепископов сербских»* архиепископа Даниила II первой половины XIV века, рассказывающие о девичьей школе великой королевы Елены Анжуйской, супруги Стефана Уроша I, в которой, кроме всего прочего, учились вышиванию. Митра митрополита Белградского работы Катерины Кантакузины Бранкович, графини Цельской, младшей дочери деспота Георгия Бранковича XV века, и, прежде всего, знаменитая Похвала св. князю Лазарю и Завеса для царских врат монастыря Хиландар легендарной писательницы Ефимии, вдовы деспота Углеши Мрнявчевича, конца XIV века, являются редкими, но ценными примерами первоклассной вышивки, созданной в средние века.

О том, в какой степени вышивка считается посредником при молитве Всевышнему даже и в современном периоде сербской истории, свидетельствует и известная Плащаница короля Милутина конца XIII и начала XIV века, которую сербские переселенцы во время Великого переселения в 1690 году перенесли на территорию тогдашней Австрийской империи, в монастырь Крушедол, где была основана резиденция сербских патриархов за границей. Несомненно, этот шедевр средневековой вышивки вдохновил художника, гравера по меди и каллиграфа Христофора Жефаровича на создание карт для так называемого церковного шитья в первой половине XVIII века, на основании которых были созданы некоторые из самых ценных произведений сербского искусства эпохи барокко в технике вышивки. Одновременно Жефарович является и первым художником в кругах сербского искусства, имя которого нам известно, который в своей личности, то есть в своей работе, совмещает вышивание и каллиграфию, хотя нет никаких сомнений в том, что такая практика существовала и намного раньше. В конце концов ее легко проследить, проведя аналогию между узорами, которыми между собой обменивались каменотёсы, иконописцы, каллиграфы, иллюминаторы и вышивальщицы в средние века. По этой причине, нет ничего необычного в том, что одаренные вышивальщицы «Бео-этно визии» находят свое вдохновение в богато украшенных инициалах Мирослава Евангелия второй половины XII века или в других иллюстрированных средневековых книгах, например, Никольском, Дечанском или Печском евангелиях XIV-XV вв. Определение создавать украшение, предназначенное для рукописной книги иглой и нитью, то есть при помощи другой художественной техники – вышивания, придает смысл названию – *«вышивка по письму»*, которую для своей работы выбрали талант-

ливые женщины, собравшиеся вокруг «Бео-этно визии». Несмотря на то, что это название – «вышивка по письму» – также используется для очень старой техники вышивания, известной и под именем стебельчатый шов, который выполняется слева направо и чаще всего используется для заполнения мотивов, в этом контексте оно приобретает более глубокое, символическое значение, предполагающее тесную связь между каллиграфией, миниатюрой и иллюминацией как формами рукописной живописи и вышивкой в стиле художественного ремесла.

Вдохновленные красотой средневековой литературной миниатюры, в которой наиболее тесно связаны каллиграфия и художественные украшения, вышивальщицы из «Бео-этно визии» переносят эти украшения в весьма аккуратной технике вышивания в новое измерение современного следования традиции, которое в меньшей степени опирается на смысловую, а в большей, на эстетическую составляющую.

Орнамент сербской средневековой книги движется от исключительно упрощенных геометрических переплетений до сложных изображений, в которых из разветвленных флоральных мотивов возникают животные, птицы, мифологические существа, символы веры и человеческие фигуры. Нарисованные чернилами и окрашенные натуральными пигментами выразительного цвета, чаще всего позолоченные, эти миниатюры представляют собой определенный вызов для мастеров художественной вышивки из-за их графической сложности, а также соотношения с сопроводительным текстом, на который, как в случае писца евангелия для Хумского князя Мирослава, тесно опираются. И именно эта связь, которая прямым способом указывает на вторичную природу украшения книги, сопутствующего доминирующему тексту, становится дополнительным вызовом для вышивальщицы, в ее стремлении, чтобы нарисованный инициал доминировал над ее работой. Насколько требовательны эти усилия однозначно показывает сравнение вышитых инициалов, находящихся на фоне напечатанного текста на ткани, с вышитыми инициалами, стоящими самостоятельно посередине почти ослепительной белизны ткани. Решение вышивальщиц «Бео-этно визии» изобразить в технике вышивания некоторые представления, например, грифона или акробатов из Мирослава Евангелия, в виде самостоятельных фигур без сопроводительного текста, настолько смело и современно, что почти смущает тех, у которых нет ни малейшей дилеммы, что перед ними находится средневековый мотив, однако не и средневековый

horror vacui – страх от пустого пространства, который побуждал художника в прошлом заполнять каждый кусочек поверхности над которой он работал, до изнурительной перенасыщенности.

Возможно женщины, объединенные вокруг «Бео-этно визиии», все реже вышивают *страстную боль отменной (их) души*, как великий поэт Милан Ракич поэтически рассматривал Ефимию как непревзойденную вышивальщицу, но нет сомнений в том, что аналогичным способом, как и она, из золотой нити и тонкого шелка они вышивают изысканные связи между прошлым и настоящим. В изделиях вышивальщиц из «Бео-этно визиии» акцент на кириллицу и каллиграфическое изображение букв, как на своеобразное искусство, в первую очередь связанное с письмом, приобретает особое качество, основанное, с одной стороны, на элегантности золотого шитья, а с другой – на композиции сюжетов, близкой к национальной вышивке позднего XIX века, которую чаще всего встречаем на традиционных льняных полотенцах и вышитых тканях для ежедневного использования. Независимое познание различных видов техники вышивания, элегантное смешение красок, золота и жемчуга, определенная, характерная для вышивальщиц народных сюжетов, наивность и выразительность в создании композиции мотивов, бесспорный средневековый образец для подражания, а также очень современный подход к вышивке как к самостоятельной картине, которая рассматривается в пространстве в качестве независимого произведения искусства, а не декоративного дополнения, представляют собой особенности творчества талантливых вышивальщиц, объединившихся в «Бео-этно визиию». Они не льстят вкусу публики, а смело пользуются собственным вдохновением, привлеченные, прежде всего, его появлением, и гораздо меньше его представлением. В этом смысле они действительно похожи больше на вышивальщиц народных сюжетов из не столь далекого прошлого, которые, восхищаясь красотой и роскошью, по своему усмотрению пользуются мотивами с сияющих золотом предметов одежды сербских правителей и знати, копируют загадочно-волшебные орнаменты из древних книг или с церковных тканей, неустанно добавляя им собственную авторскую печать. Вышивальщицу волнуют форма и цвет, вызов

перевести нарисованное или написанное каллиграфическим способом в вышитое, извлечь лишь один драгоценный камень, несравнимый по своей оригинальности, из метафорической коробки, полной драгоценностей. И именно такое толкование средневековых мотивов создает синтез между культурным наследием и современностью, сохраняя, с одной стороны, оригинальное художественное произведение прошлого, и, с другой стороны, не нарушая его современное понимание и толкование средствами древнего художественного ремесла, которое само по себе является живым, нематериальным культурным наследием.

Тамара Огневич, магистр

искусствовед и писатель

«Артис центр», г. Белград

Ражске птице према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, иницијал П, фолио 115 v

Райские птицы по Мирославовом Евангелију от XII века, инициал П, фолио (лист) 115v

Birds-of-paradise after Miroslav's Gospel, 12th century, initial P, folio 115 v

АЛЕГЪ ТЫ БЫСЪ ПОМН. СТ.

ЛО
Н
СЕСТН
САТМ
ЖЕСН
ПО
АМЮ
НША СПАНДЕКЪ СВѢДѢ
ТЕЛСТВО ДА СВѢДѢТЕ
СТВОЕ ТВОЕ СВѢТѢ ДА ВСН
КЪ РОУНМЪ ТЫМЪ НЕСА
ТЪ СВѢТѢ НЛАЖВѢДТЕ

НАСТАЮЩЕ ПРИХЪТЪ ЦА

ЛІСТВОЕ ТВОЕ СВѢТѢ НЕС
СВѢТѢ НСТѢНМЪ НН НЖ
ПРОСВѢЩАЕ ТЪ ВСА КОГОУА КІ
ГРЕДОУЩА ГО ВЪ МНРЪ БЪ МН
РЪ БИ НМНРЪ ТЪ МЪ КН Н
МНРЪ ГО ПОЗНА ВЪ СВО
СПРІА ЕН СКОЕ ГО НЕ ПРИЕШЕ
БА Н КОЖЕ НХЪ ПРИЕ ТЫН ДА
СТѢНМЪ ШЕ БЛАГОУДОМЪ
ЖНОМЪ БНТѢ КЪ РОУЩЕ ЦІН
МЪ КНМЪ АГО НЖО НШЪ
КАРБЕННШЪ ПОХОТН ПЛА
ТЪСКНЕ ННШЪ ПОХОТНМ
НЖІСКНЕ НШЪ БЪ РОДН
ША СЕ НСЛОВОНА ТЪ БЪ
Н ВЪ ССА НСА БЪ НА СЪ НБН
ДЕХОМЪ СЛАВЪ ГО СЛАВЮ

AN ALPHABET EMBROIDERED WITH TRADITION

Or About the Ancient Needle of a Modern Embroiderer

All round her the peoples are bleeding and strangling one another,

Empires are falling, the whole world is wailing.

She, eternally alone, on gold and silk

Embroiders the terrible sorrows of her lofty soul.

Milan Rakić, *Jefimija*

When was the first time a woman wished to add a touch of colour to a piece of fabric or leather? To paint an ornament with a needle, imitating some natural form or a vision created in her fancy? It is a secret to remain hidden forever in the misty hallways of time. While the oldest preserved pieces of embroidery made in China date from the 5th century B.C., there isn't the slightest doubt that this artistic craftsmanship is way older given the delicate nature of thread and textile. We can only make guesses about the actual beginnings but the archaeological finds of fine needles made of animal and fish bones, older than the alphabet and human memory, reasonably suggest that the need for decoration based on a rudimentary form of embroidery dates as far back as prehistoric times.

Embroidery is an authentic witness to the primeval desire for beauty. It also indicates versatile aesthetic perceptions and is a kind of record made with thread about the human and the divine. From the gold- and gem-embroidered robes worn by the mystic moguls of the Far East, to the colour- and sun-decorated silk of the mysterious Orient, to the dyed knitting yarn and silver wire under the cold sun of the Barbarian North. It was an unavoidable ornament on the garments of both the rich and the poor in the past and it bore witness to the great conquests, such as William the Conqueror's invasion depicted on the famous Bayeux¹ Tapestry from the 11th century. But it is also an authentic instrument of prayer, a meditative thread which raises its mistress – the embroiderer – to the cosmic heights, the divine

setting, as can be seen from Jefimija's² impressive late 14th century handicrafts.

Throughout history, skillful weavers and embroiderers have been competing with Heaven in their matchless way, sending up a unique prayer – a praise expressed in such a delicate and sophisticated way that their work has also been used as a metaphor for masterpieces of other artistic craftsmen. We often get to hear that an accomplished stonecutter has made an “embroidery” or that a miniature artist has “embroidered the motif on parchment”. As a metaphor, the expression fine embroidery is quite common in Serbian language to denote something flawless or an object made with great skill. The art of turning threads into objects and pictures has been considered a divine gift since ancient times which is why weavers and embroiderers have been thought to enjoy a special favour of immortal powers. On the other hand, they could also be punished if they took too much pride in their work, like Arachne – the weaver from Greek mythology – who challenged the bellicose Athena, the goddess of wisdom, handicraft, and warfare to a weaving contest.

The deep-rooted perception of the Mediterranean ancient world about the embroiderer's divine mission reaches also the gloomy, unpredictable highlands of the Balkans under the influence of the Byzantine creative circle culture spreading from Persia in the East to Sicily in the West. Although frescoes and written sources serve as better witnesses of the embroidery in medieval

¹ Bayeux is a commune in northwestern France.

² Jefimija (1349–1405) is considered the first Serbian poetess. Born as Jelena, daughter of Vojihna, Lord of Drama, married despot Jovan Uglješa Mrnjavčević, most prominent noble man of the Serbian Empire, and became nun after his tragic death in the battle of Mantsa in 1371.

Serbian countries than the preserved garments, artifacts and liturgical objects, it is clear that our ancestors saw embroidery as a form of artistic practice where women held a dominant role. Embroidery was also definitely considered a special kind of education for girls, as well as an authentic test of maturity acknowledging that a girl grew into a young woman, ready to get married. The importance of embroidery for the education of girls was also described in the famous *Lives of the Serbian Kings and Archbishops* by Danilo II, written in the first half of the 14th century. This work recounts the girls' school managed by the Queen consort Helen, the wife of Uroš I, where embroidery was taught among other subjects. The rare but precious examples of the finest medieval embroidery include the 15th century mitre of the Metropolitan of Belgrade, made by Katarina Kantakuzina Branković, the Countess of Celje, younger daughter of Despot Djuradj, and, above all, the famous late 14th century *Encomium to Prince Lazar and Embroidered Writing on the Hilandar Monastery Altar Curtain* by poet Jefimija, the widow of Despot Uglješa Mrnjavčević.

Bearing witness to how much the perception of embroidery as an instrument in prayers towards the divine persisted even in a more recent period in Serbian history, King Milutin's burial shroud, which dates back from the late 13th and early 14th centuries, was carried over during the Great Migration of the Serbs in 1690 to the territory of the Austrian empire of the time, to Krušedol Monastery, the first seat of Serbian patriarchs in the diaspora. This medieval embroidery masterpiece inspired the painter, engraver and calligrapher Hristofor Žefarović to make boards for the so called church embroidery in the first half of the 18th century, which served as models for some of the most valuable pieces of Serbian baroque embroidery art. At one time, Žefarović was the first artist known by name in Serbian art who linked embroidery and calligraphy in his artwork although this practice was definitely much older. Ultimately, it can be easily tracked through the analogy of the motifs shared by stonecutters, iconographers, calligraphers, manuscript illuminators and embroiderers. Therefore, there is nothing unusual when the gifted embroiderers of Beo-Ethno Vision seek their inspiration in richly embellished initials of Miroslav's Gospel dating from the second half of the 12th century or some other illustrated medieval book, such as the gospels from the Nikolje Monastery, Dečani

Monastery or the Patriarchate of Peć from the 14th and 15th centuries. The talented women of Beo-Ethno Vision have decided to adapt ornaments designed for manuscripts with a needle and thread to another artistic craft, embroidery, thus giving meaning to its name – *embroidery of letters*. Although this technique – embroidery of letters – is also related to a very old embroidery skill also known as *back stitch* or "*ovjenac*" where the stitching is done from left to right and which is commonly used for filling in motifs, in this context it gains a deeper, symbolic meaning suggesting a close connection between a calligraphy work, a miniature and an illumination – as manuscript painting forms – and embroidery as an artistic craft.

Inspired by the beauty of medieval literary miniatures which create the strongest bond between calligraphy and painted ornaments, the Beo-Ethno Vision embroiderers have been using intricate embroidery techniques to take these ornaments to a new dimension of cherishing the tradition in our modern age, thus giving emphasis to the aesthetic expression rather than to its meaning.

The ornaments used in Serbian medieval books range from quite simple geometric weaves to complex presentations featuring floral motifs which expand into animals, birds, mythical creatures, symbols of faith and human figures. Painted in ink, dyed with natural bright-coloured pigments and often gilded, these miniatures pose a special challenge for an artistic embroidery master, both for their graphic complexity and the relation to the accompanying text to which they lean heavily, as in the case of the gospel of Miroslav, the Great Prince of Hum. This very correlation, which most directly suggests the secondary nature of a book embellishment – an element accompanying the dominant text – becomes an additional challenge for the artist in her ambition to make the painted initial dominant in her artwork. If we compare embroidered initials placed in the background of a printed text on fabric and those standing on their own, on crisp, almost blinding white linen, we get to see how demanding the artist's undertaking is. The decision to place certain images, such as the griffin or the acrobat from Miroslav's Gospel, in a different context and present them using an embroidery technique as individual figures without the accompanying text is so bold and modern that it almost puzzles the viewer who is quite

certain he/she is looking at a medieval motif, but not the medieval *horror vacui* – the fear of empty space – which induced the artists of the past to fill every single portion of the surface he worked on with excessive detail.

Although the women of Beo-Ethno Vision may nowadays embroider *the terrible sorrows of (their) lofty soul* more and more rarely – as the great poet Milan Rakić pictures the unrivalled Jefimija as an embroiderer – there is no doubt that they do embroider the finest bonds between the past and the present following the same trail of gold metal threads and delicate silk. Being focused on the Cyrillic alphabet and calligraphic design and execution of lettering as a special form of art related primarily to writing, the Beo-Ethno Vision handicrafts are of an exceptional quality since, on the one hand, they are based on the elegance of goldwork embroidery and, on the other, on composing motifs closely resembling the late 19th century folk art needlework as most often seen on traditional linen towels and embroidered textile intended for everyday use. The magnificent craftwork of the talented women of Beo-Ethno Vision reflects their complete mastery of different embroidery techniques; elegant matching of colours, gold and pearls; a certain degree of natural naivety to the **folk** embroiderer and the flatness in motif composition; the unquestionable medieval model and also quite a modern approach to embroidery as an individual presentation placed in space as an integral art piece and not some additional ornament. These women do not indulge the taste of the audience but rather let their inspiration guide them, attracted, above all, by its visual aspect and much less by its meaning. In this context, they do closely resemble the folk embroiderer from the not so distant past who, enchanted by the beauty and finery, chooses motifs from the costumes of rulers and noblemen according to her own preferences, replicates the intricate, magical embellishments from ancient books or ecclesiastical robes, tirelessly gracing them with her own artistic touch. With a passion for the form and colour, she takes up the chal-

lenge to transform the painted or calligraphed object into an embroidered artwork, to take a metaphoric box bursting with jewels and pick out only one gem unique for its originality. Such kind of interpretation of medieval motifs is exactly what creates a synthesis of cultural heritage and modernity, preserving the original artistic creation from the past without affecting its modern perception and interpretation with the means of an ancient artistic craft which in itself represents living, intangible cultural heritage.

Tamara Ognjević, MA

Art historian and author

Artis Center, Belgrade

Птица према Мирослављевом јеванђељу из
12. века, иницијал В, фолио г 66

Птица по Мирославовом Евангелију от XII века,
иницијал В, фолио (лист) 66г

Bird after Miroslav's Gospel, 12th century,
initial letter V, folio 66 r

Ждрал и риба према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
иницијал Р, фолио 16 г

Журављ и риба по
Мирославовом Евангелију
от XII века, иницијал Р,
фолио (лист) 16г

Crane and a fish after
Miroslav's Gospel, 12th
century, initial letter R, folio
16 г

Птице према
Мирослављевом јеванђељу
из 12. века, иницијал В
фолио 98 в

Птицы по Мирославовом
Евангелију от XII века,
иницијал В, фолио (лист)
98в

Birds after Miroslav's Gospel,
12th century, initial V, folio
98 v

Орао према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
иницијал В, фолио 165 в

Орел по Мирославовом
Евангелију от XII века,
иницијал В, фолио (лист)
165в

Eagle after Miroslav's Gospel,
12th century, initial V, folio
165v

Голуб и орао према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
иницијал Р, фолио 104 v

Голубь и орел по
Мирославовом Евангелию
от XII века, инициал Р,
фолио (лист) 104v

Pigeon and an eagle after
Miroslav's Gospel, 12th
century, initial R, folio 104v

Иницијал Р према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
фолио 154 v

Инициал Р по
Мирославовом Евангелию
от XII века, фолио (лист)
154v

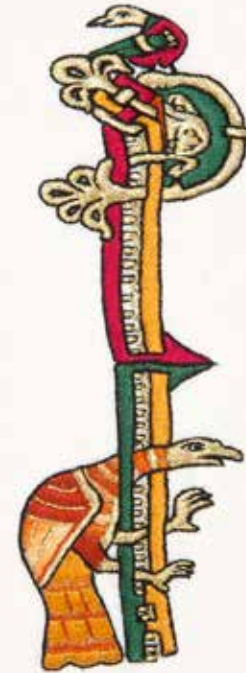
Initial letter R after Miroslav's
Gospel, 12th century, folio
154v

Грифон према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
иницијал Р, фолио 104 v

Грифон по Мирославовом
Евангелию от XII века,
инициал Р, фолио (лист)
104v

Griffin after Miroslav's
Gospel, 12th century, initial
R, folio 104 v

Иницијал **К** према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, фолио 158 г

Иницијал **К** по Мирославовом Еванђељу от XII века, фолио (лист) 158г

Initial letter **K** after Miroslav's Gospel, 12th century, folio 158 г

Иницијал **B** према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
фолио 165 v

Иницијал **B** по
Мирославовом Евангелију
от XII века, фолио (лист)
165v

Initial letter **V** after Miroslav's
Gospel, 12th century, folio
165v

Иницијал **B** према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
фолио 8 v

Иницијал **B** по
Мирославовом Евангелију
от XII века, фолио (лист) 8v

Initial letter **V** after Miroslav's
Gospel, 12th century, folio 8v

Иницијал **B** према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
фолио 68 v

Иницијал **B** по
Мирославовом Евангелију
от XII века, фолио (лист)
68v

Initial letter **V** after
Miroslav's Gospel, 12th
century, folio 68v

Иницијал **B** према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
фолио 68 v

Иницијал **B** по
Мирославовом Евангелију
от XII века, фолио (лист)
68v

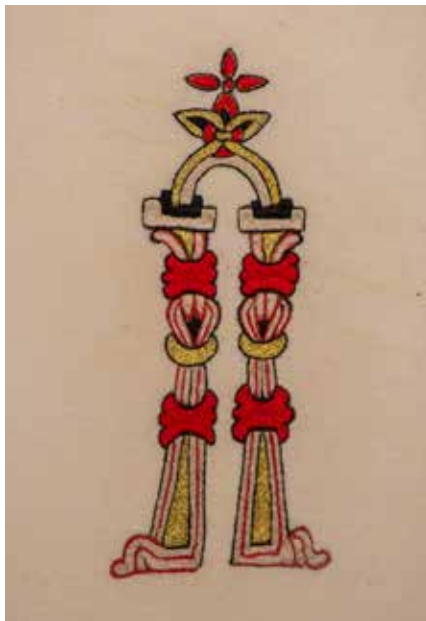
Initial letter **V** after
Miroslav's Gospel, 12th
century, folio 68v

Птица која зоба зрневље према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, иницијал В, фолио 4 v

Птица клюет зерна по Мирославовом Евангелију от XII века, инициал В, фолио (лист) 4v

Bird pecking grains, after Miroslav's Gospel, 12th century, initial V, folio 4v

Иницијал П према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, фолио г 170

Иницијал П по Мирославовом Евангелију от XII века, фолио (лист) 170г

Initial letter P after Miroslav's Gospel, 12th century, folio 170 r

Иницијал И према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, фолио 160 v

Иницијал И по Мирославовом Евангелију от XII века, фолио (лист) 160 v

Initial letter I after Miroslav's Gospel, 12th century, folio 160v

Иницијал Ю према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, фолио 116 v

Иницијал Ю по Мирославовом Евангелију от XII века, фолио (лист) 116v

Initial letter IO after Miroslav's Gospel, 12th century, folio 116v

Иницијал Р према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, фолио 169 г

Иницијал Р по Мирославовом Евангелију от XII века, фолио (лист) 169г

Initial letter R after Miroslav's Gospel, 12th century, folio 169g

Иницијал С према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, фолио 5 v

Иницијал С по Мирославовом Евангелију от XII века, фолио (лист) 5v

Initial letter S after Miroslav's Gospel, 12th century, folio 5v

Иницијал З према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, фолио 164 г

Иницијал З по Мирославовом Евангелију от XII века, фолио (лист) 164г

Initial letter Z after Miroslav's Gospel, 12th century, folio 164g

КОГО ЛЮБЛЮ И СЪЗДА
ШЕ МАНЕ И СЪГЛАГОУ
БЕ СЕГЛАГО СНАСТЛЕН
МОИ КЛАНЕ КЛАНЕ
И ПЕРЖЕ СЛАГОУ КОМУ

МѢ · Р · М · А · З ·

О СЪТВОРИ НА КРЕСТАХ ·

О · А · А · Т · Г · Л · А · Н · З ·

ЖИРАК СЛА

О · А · А · Т · Г · Л · А ·

К · Д · А · И · Н · О · А ·

И · А · Г · Р · Е · Д · Ю · Щ · А ·

С · Л · С · Е · К · З · И · Г · Л · А ·

А · Л · С · Е · А · Г · М · А · Ц · А ·

И · К · Л · У · С · М · А ·

Ж · Х · И · К · С · Е · Г · О ·

А · С · Н · Е · С · Т ·

И · Ж · Р · А · З · Р ·

Ж · Г · Р · Е · А ·

И · Ж · Е · П · Р · Е ·

Т · Л · Ж · К · О · П ·

Л · К · Е · Р · М · Е · Р · А · С · Т · А ·

И ·

А · З · Л · И · Р · К · Е · А ·

Ж · Р · Г ·

И · Л · А · А · Т · К · И · Т · Л · С · Р · Н · З · А ·

К · И · С · Е · Т · О · Р · А · Д · И · А · З · Л · И · Р ·

А · Л · К · И · К · О · А · Т · К · О · Л · С · Т · О ·

И · С · К · Е · Л · Е · Т · Р · А · Л · С · Т · К · О ·

А · Н · О · А · М · Л · Г · Л · О · Ж · К · И ·

А · Т · Х · Л · С · Л · У · О · Д · Р · Щ · И · Ж ·

К · О · Г · О · Л · О · У · Е · Л · С · Л · И · Е · С ·

И · П · Р · Е · К · К · И · Н · А · П · Р · М ·

И · А · З · Л · И · Р · К · И · Д · Ж · У · Л · Г · О ·

И · А · Н · О · С · А · А · К · И · М · Е · К · Р ·

С · Т · И · Т · И · К · Л · К · О · Д · Е · Т · А · М ·

И · К · Р · О · Н · А · Д · А · И · Л · Ж · Р · О ·

У · Р · И · Ш · И · А · Х · Л · С · Л · У · Д ·

Щ · И · И · П · Р · Е · К · К · И · К · А · Ю · Щ ·

И · А · П · Р · М · С · Н · А · С · Т · К · Р ·

С · Т · Е · Н · А · Х · И · М · С · Т · М · Е ·

А · З · Л · И · Р · К · И · Д · Ж · У · Л ·

Т · Р · А · Л · С · Т · К · О · В · А · Х ·

С · Н · А · С · Т · Л · Е · Н · Е · Ж · Е ·

О ·

С · И · П · О · К · Р · О · Ж · В · А · Р · И ·

О · А · А · Т · Г · Л · А ·

О ·

О · Е · Р · О · У · Ш · Р · А · И · П · И · П · К · А ·

Ж · Р · Г · И · К · Р · А · П · Р · О ·

Грифон према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
иницијал Р, фолио 89 v

Грифон по Мирославовом
Евангелију от XII века,
иницијал Р, фолио (лист)
89v

Griffin after Miroslav's
Gospel, 12th century, initial
R, folio 89 v

Акробата са псом према
Мирослављевом јеванђељу
из 12. века, иницијал Р,
фолио 38 г

Акробат с собакой по
Мирославовом Евангелију
от XII века, иницијал Р,
фолио (лист) 38г

Acrobat with a dog after
Miroslav's Gospel, 12th
century, initial letter R,
folio 38 r

Иницијал Р према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
фолио 86 v

Иницијал Р по
Мирославовом Евангелију
от XII века, фолио (лист)
86v

Initial letter R after Miroslav's
Gospel, 12th century,
folio 86v

Иницијал Р према
Мирослављевом
јеванђељу из 12. века,
фолио 78 v

Иницијал Р по
Мирославовом Евангелију
от XII века, фолио (лист)
78v

Initial letter R after
Miroslav's Gospel, 12th
century, folio 78v

Иницијал Ч са маском и флоралним мотивима

Инициал Ч с маской и растительными

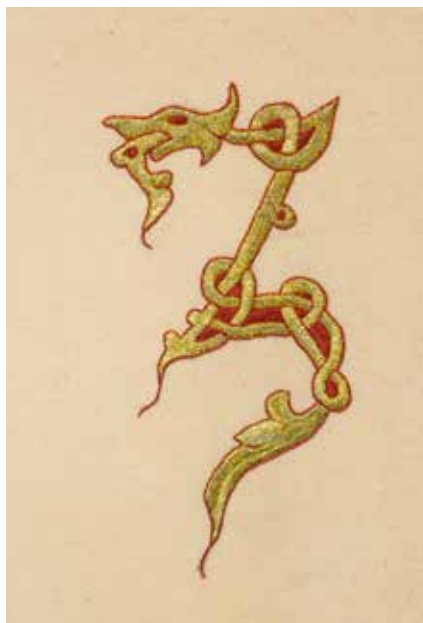
Initial letter Č with a mask and floral motifs

Иницијал **Т** према Четворојеванђељу из Пећке патријаршије, 14. век

Инициал **Т** по Четвороевангелию из Печской Патриархии, XIV век

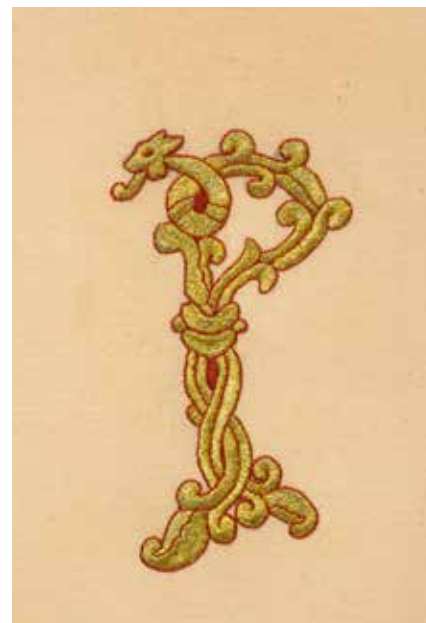
Initial letter **T** after the Four Gospels manuscript from the Patriarchate of Peć, 14th century

Иницијал **З** према Четворојеванђељу из Пећке патријаршије, 14. Век

Инициал **З** по Четвороевангелию из Печской Патриархии, XIV век

Initial letter **Z** after the Four Gospels manuscript from the Patriarchate of Peć, 14th century

Иницијал **Р** према Четворојеванђељу из Пећке патријаршије, 14. век

Инициал **Р** по Четвороевангелию из Печской Патриархии, XIV век

Initial letter **R** after the Gospel from the Patriarchate of Peć, 14th century

Иницијал **Н** према Апостолу из Пећке патријаршије, 1451.

Инициал **Н** по Апостолу из Печской Патриархии, 1451 г.

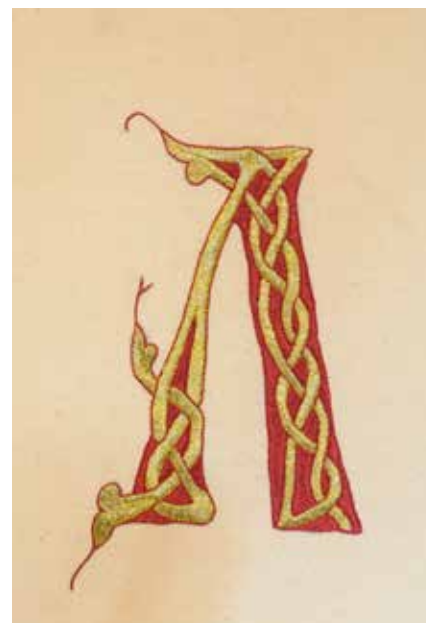
Initial letter **N** after the Apostle from the Patriarchate of Peć, 1451

Иницијал **К** према Апостолу из Пећке патријаршије, 1451.

Инициал **К** по Апостолу из Печской Патриархии, 1451 г.

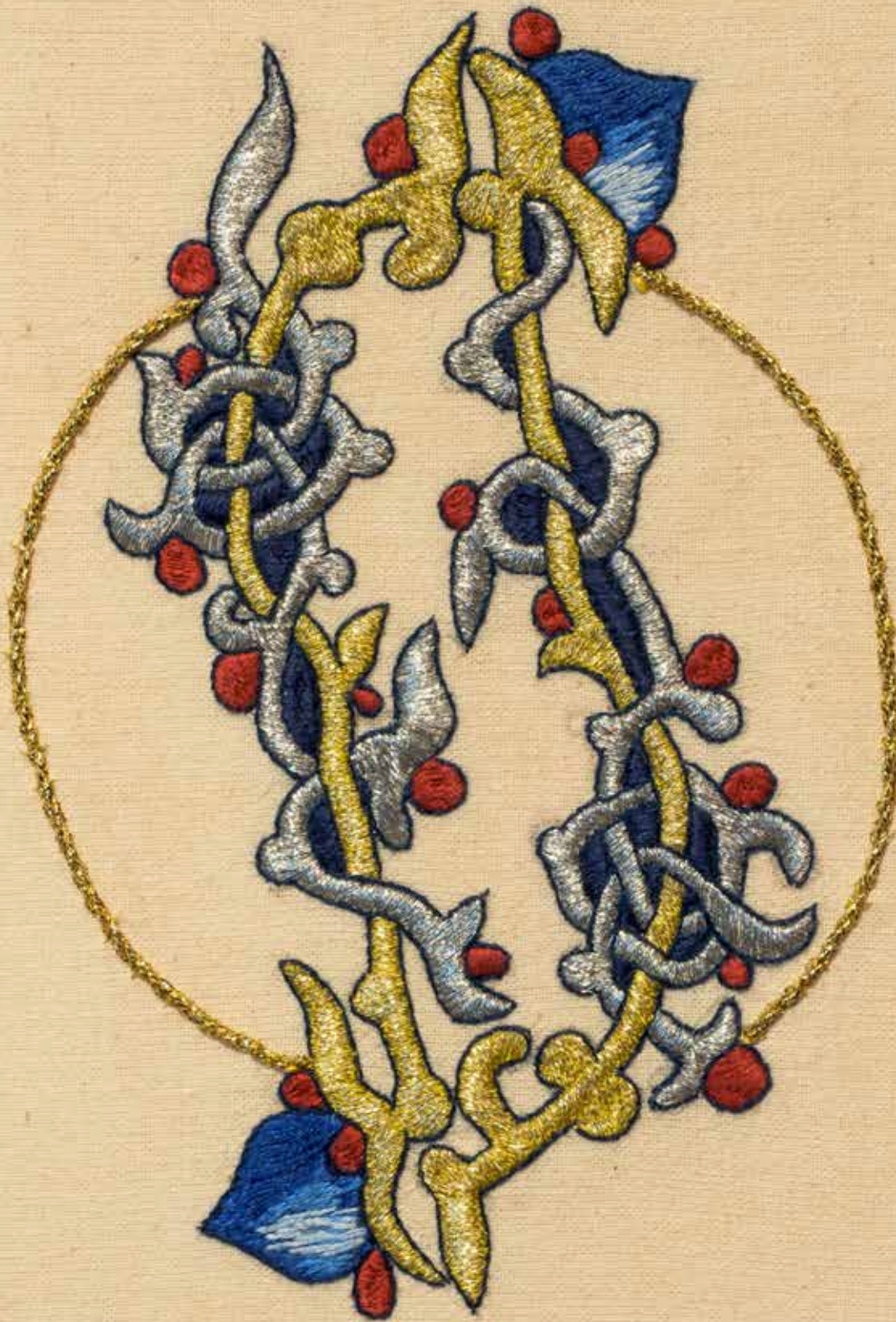
Initial letter **K** after the Apostle manuscript from the Patriarchate of Peć, 1451

Иницијал **Л** према Апостолу из Пећке патријаршије, 1451.

Инициал **Л** по Апостолу из Печской Патриархии, 1451 г.

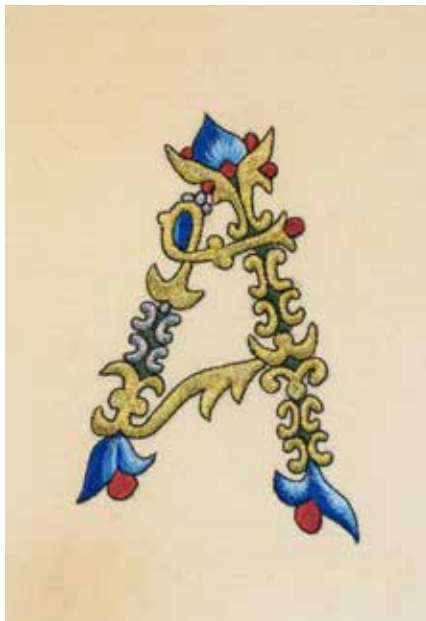
Initial letter **L** after the Apostle manuscript from the Patriarchate of Peć, 1451

Иницијал ○ према Дечанском четворојеванђељу из 14. века, интерпретација Светозар Пајић Дијак према оригиналу писара Марка

Иницијал ○ по Дечанском Четвероеванђељу от XIV века, интерпретација Светозара Пайича-Дияка по оригиналу писца Марка

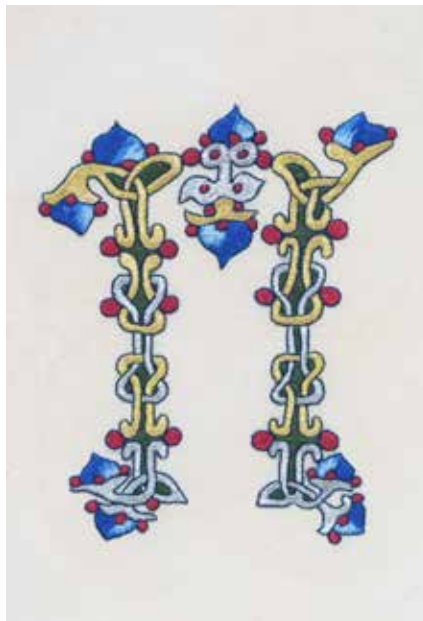
Initial letter ○ after the Four Gospel manuscript from the Dečani Monastery, 14th century; interpretation by Svetozar Pajić Dijak after the original made by scribe Marko

Иницијал **A** према Дечанском четворојеванђељу из 14. века, интерпретација Светозар Пајић Дијак према оригиналу писара Марка

Инициал **A** по Дечанском Четвороевангелију от XIV века, интерпретација Светозара Пайича-Дияка по оригиналу писца Марка

Initial letter **A** after the Four Gospels manuscript from the Dečani Monastery, 14th century; interpretation by Svetozar Pajić Dijak after the original made by scribe Marko

Иницијал **P** према Дечанском четворојеванђељу из 14. века, интерпретација Светозар Пајић Дијак према оригиналу писара Марка

Инициал **P** по Дечанском Четвороевангелију от XIV века, интерпретација Светозара Пайича-Дияка по оригиналу писца Марка

Initial letter **P** after Dečani Gospel, 14th century, interpreted by Svetozar Pajić Dijak after the original by scrivener Marko

Иницијал **T** према Дечанском четворојеванђељу из 14. века, интерпретација Светозар Пајић Дијак према оригиналу писара Марка

Инициал **T** по Дечанском Четвороевангелију от XIV века, интерпретација Светозара Пайича-Дияка по оригиналу писца Марка

Initial letter **T** after Dečani Gospel, 14th century, interpreted by Svetozar Pajić Dijak after the original by scrivener Marko

Иницијал **D** са геометријским и флоралним преплетом

Инициал **D** с геометрическим и растительным переплетением

Initial letter **D** with geometric and floral interlacing

Иницијал **J** према Дечанском четворојеванђељу из 14. века, интерпретација Светозар Пајић Дијак према оригиналу писара Марка

Инициал **J** по Дечанском Четвороевангелију от XIV века, интерпретација Светозара Пайича-Дияка по оригиналу писца Марка

Initial letter **J** after Dečani Gospel, 14th century, interpreted by Svetozar Pajić Dijak after the original by scrivener Marko

Иницијал **F** са флоралним орнаментима

Инициал **F** с растительными орнаментами

Initial letter **F** with floral ornaments

Иницијал **М** из Никољског јеванђеља, 14-15. век; према интерпретацији Светозара Пајића Дијака

Иницијал **М** из Никољског Евангелија, XIV-XV вв; по интерпретацији Светозара Пайича-Дияка

Initial letter **M** after Nikolje Gospel, 14-15th century; interpretation by Svetozar Pajić Dijak

Иницијал **М** са флоралним орнаментима према Малом Православном молитвенику Светозара Пајића Дијака

Инициал **М** с растительным орнаментом по Православному молитвослову (малому) Светозара Пайича-Дияка

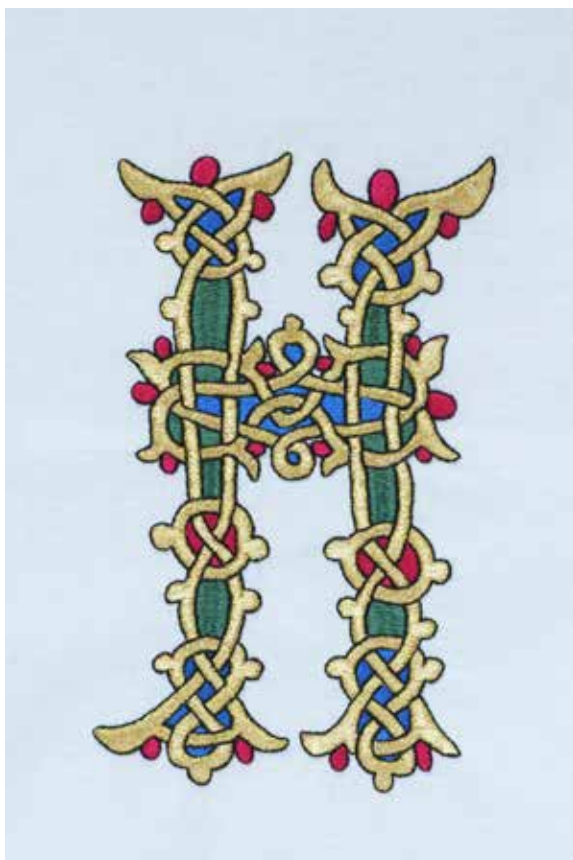
Initial letter **M** with floral ornaments after The Little Orthodox Prayer Book of Svetozar Pajić Dijak

Иницијал **М** са стилизованим крстом према Малом Православном молитвенику Светозара Пајића Дијака

Инициал **М** со стилизованным крстом по Православному молитвослову (малому) Светозара Пайича-Дияка

Initial letter **M** with floral ornaments after The Little Orthodox Prayer Book of Svetozar Pajić Dijak

Иницијал **Н** настао комбинањем различитих узора

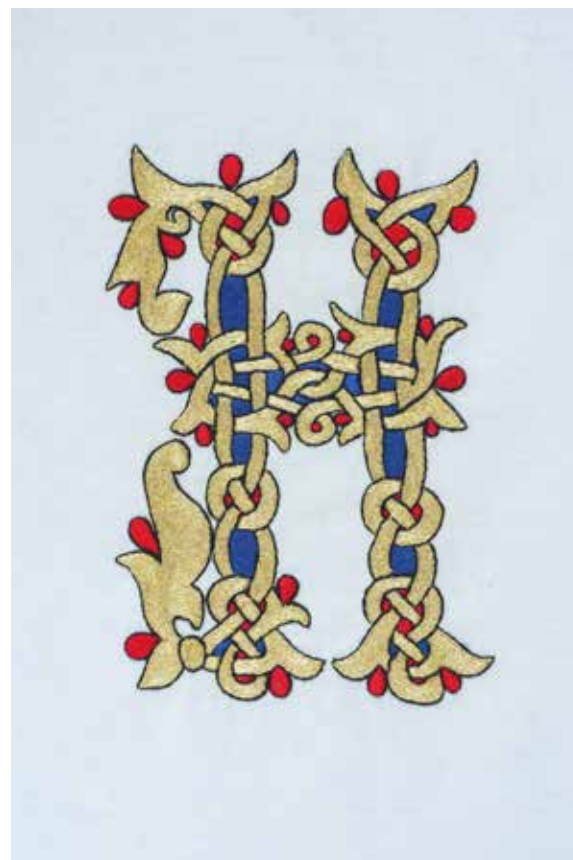
Инициал **Н** создать комбинированием различных образцов

Initial letter **N** created by combining different patterns

Иницијал **Н** настао комбинањем различитих узора

Инициал **Н** создать комбинированием различных образцов

Initial letter **N** created by combining different patterns

Иницијал Ж према Житију светаца

Инициал Ж по Житиям святых

Initial letter Ž after the Hagiography of Saints

БЕО-ЕТНО ВИЗИЈА

Београд

Удружење Бео-етно визија основано је 2012. године у Београду. Својим деловањем доприноси представљању традиционалних рукотворина, старих заната и уметности са печатом домаћег ауторског дизајна.

Рукописне књиге и манастирска орнаментика су извор инспирације и надахнуће за чланице овог удружења. На овај начин славимо лепоту ћириличног писма као чувара српске културне баштине, вековне традиције, духовности и идентитета. Љубав уткана у наш рад је нераскидива спона која повезује прошлост и садашњост.

Преносећи слова и орнаменте на платно иглама и концем природних тонова, златним и сребрним нитима, стварамо слике које су део уметничке галерије Бео-етно визије. Слике иницијалних слова из српских рукописних књига имају специфичан карактер и драгоцен су допринос разумевању и очувању српске средњовековне уметности.

Чланице Бео-етно визије су хобисти у овом послу. Вез у минијатури по угледу на калиграфију је наша специјалност. Начин живота, веровање, истрајност у

«БЕО-ЭТНО ВИЗИЯ»

Белград

Объединение «Бео-этно визия» основано в 2012 году в Белграде. Своей деятельностью вносит вклад в презентацию традиционного рукоделия, старинных ремесел и искусства с отпечатком отечественного авторского дизайна.

Женщины, члены нашего Объединения, находят свое вдохновение в рукописных книгах и монастырской орнаментике. Таким образом, мы славим красоту кириллицы как хранителя сербского культурного наследия, многовековой традиции, духовности и самобытности. Любовь, которой пронизанная наша работа, является неразрывной связью между прошлым и настоящим.

Переноса буквы и орнаменты на ткань иглой и нитями в естественных тонах, из золота и серебра, мы создаем изображения, которые являются частью художественной галереи «Бео-этно визиии». Изображения инициалов из сербских рукописных книг носят специфический характер и являются ценным вкладом в понимание и сохранение сербского средневекового искусства.

Женщины, члены «Бео-этно визиии», занимаются

БЕО-ETHNO VISION

Belgrade

The Beo-Ethno Vision association was founded in Belgrade in 2012. Through its activities it aims to contribute to the presentation of traditional handicrafts, old arts and crafts with a touch of the local authors design.

Our members find their inspiration in manuscripts and monastery ornamentation which encourage our creativity. In this way, we celebrate the beauty of Cyrillic alphabet as a guardian of Serbian cultural heritage, centuries-old tradition, spirituality and identity. The love woven into our handicrafts forms an unbreakable bond between the past and the present.

Transferring letters and ornaments on to canvas with needles and gold and silver metal threads, as well as with those in natural tones, we create handicrafts exhibited at the Beo-Ethno Vision art gallery. The embroideries of initial letters from Serbian manuscripts have a distinctive character and make a valuable contribution to the understanding and preservation of Serbian medieval art.

The women of Beo-Ethno Vision are hobbyists in this business. Miniature embroideries inspired by calligraphy are our

стваралачком процесу су нам помогли да свака од нас допринесе стварању изложбе *Златне нити ћирилице*. Љубав према везу и истраживачка радозналост су на својеврстан начин допринеле промени у нашим животима. Учествовале смо на изложбама *100 жена 100 минијатура*, које се одржавају у Београду уз подршку Народне скупштине Републике Србије и НАЛЕД-а (Национална алијанса за локални економски развој). Две године заредом смо награђиване за оригиналност и дизајн у примени ћириличних слова и манастирске орнаментике у производима. Кроз пројектне активности смо реализовале изложбе и радионице у Србији и иностранству.

етим в качестве хобби. Наша специальность – вышивка в миниатюре, похожая на каллиграфию. Образ жизни, уверенность, настойчивость в творческом процессе, помогли каждой из нас внести свой вклад в создание выставки «Золотые нити кириллицы». Любовь к шитью и любознательность при исследовании своеобразным образом способствовали возникновению перемен в нашей жизни. Мы приняли участие в выставках «100 женщин – 100 миниатюр», которые проходят в Белграде при поддержке Народной скупщины Республики Сербии и Национального альянса по местному экономическому развитию (NALED). Уже два года подряд мы выигрываем призы за оригинальность и дизайн в применении кириллических букв и монастырской орнаментики в наших изделиях. Благодаря проектной деятельности мы реализовали выставки и семинары в Сербии и за рубежом.

specialty. The lifestyle, belief and perseverance in the creative process allowed each of us to make our own contribution to the exhibition *Golden Threads of the Cyrillic Alphabet*. The passion for embroidery and an explorer's curiosity has brought an authentic change in our lives. We have participated in *100 Women 100 Miniatures* exhibitions which take place in Belgrade with the support from the National Assembly of the Republic of Serbia and NALED (National Alliance for Local Economic Development). For two years in a row we have been awarded for the originality and design in the application of Cyrillic letters and monastery ornamentation in our handicrafts. Through our projects, we have staged many exhibitions and workshops in Serbia and abroad.

Омега према Мирослављевом јеванђељу из 12. века, фолио 161р

Омега по Мирославовом Евангелију од XII века, фолио (лист) 161г

Initial letter Ω after Miroslav's Gospel, 12th century, folio 161 p

ИЗЛОЖБЕ И РАДИОНИЦЕ

Азбуке и српски традиционални пешкир, изложба у Конзулату Србије у Њујорку, САД, март 2016.

Златне нити ћирилице и орнаментика српских манастира, изложба у Текелијануму, Будимпешта, Мађарска, јануар 2017.

Златне нити ћирилице, изложба у Српском културном центру у Будимпешти, Мађарска, мај 2017.

Традиција за младе нараштаје, изложба и мала радионица веза за ученика школе „Никола Тесла“ у оквиру *Месеца српске културе у Мађарској*, Будимпешти, Мађарска, септембар 2017.

Вез и писмо, изложбе у Стокхолму, Гетеборгу и Малмеу, Шведска, новембар 2017.

Златне нити ћирилице, изложба у Амбасади Србије у Берну, Швајцарска, март 2018.

Примена манастирске орнаментике и ћириличних слова, радионица у оквиру припрема за Васкрс, Допунска школа Аргау, Цирих, Швајцарска, март 2018.

Златне нити ћирилице, изложба у организацији Српско удружење „Просвјета“, Беч, Аустрија, новембар 2018.

Слово и слика, радионица за децу, Српска школа у Бечу, Аустрија, новембар 2018.

Златне нити ћирилице, изложба у оквиру прославе дана Ћирила и Методија, у организацији Српског удружење „Ћирилица“, Требинье, Република Српска, мај 2019.

Иницијал В са флоралним орнаментом

Иницијал В с растителним орнаментом

Initial letter V with a floral ornament

ВЫСТАВКИ И СЕМИНАРЫ

«Азбуки и сербское традиционное полотенце», изложба у Консулству Србије у Њу-Йорку, США, март 2016 года.

«Золотые нити кириллицы и орнаментика сербских монастырей», изложба у Текелијануме, Будапешт, Венгрия, јануар 2017 года.

«Золотые нити кириллицы», изложба у Српском културном центру у Будапеште, Венгрия, мај 2017 года.

«Традиция для молодого поколения», изложба и мајсторска по вишивке за учеников Школе им. Николе Тесле, у оквиру *«Месеца сербской культуры в Венгрии»*, Будапешт, Венгрия, септембар 2017 года.

«Вышивка и письмо», изложбе у Стокхолме, Гетеборге и Мальме, Шведска, новембар 2017 г.

«Золотые нити кириллицы», изложба у Посолству Србије у Берне, Швајцарска, март 2018 года.

«Применение монастырской орнаментики и кириллических букв», семинар по подготавке к Пасхе, Школа допунителног образовања Аргау, Цирих, Швајцарска, март 2018 года.

«Золотые нити кириллицы», изложба, организована Српском асоцијацијом «Просвета», Вена, Австрија, новембар 2018 года.

«Буква и картина», мајсторска за деце, Српска школа у Вени, Австрија, новембар 2018 года.

«Золотые нити кириллицы», изложба у оквиру прослава Дня Кирила и Мефодия, организована Српском асоцијацијом «Кирилица», Требинье, Република Српска, мај 2019 года.

EXHIBITIONS AND WORKSHOPS

Alphabet and Traditional Serbian Towel, exhibition at the Consulate of the Republic of Serbia, New York, USA, March 2016

Golden Threads of the Cyrillic Alphabet and the Ornamentation of Serbian Monasteries, exhibition at the Tokolyanum, Budapest, Hungary, January 2017

Golden Threads of the Cyrillic Alphabet, exhibition at the Serbian Cultural Centre, Budapest, Hungary, May 2017

Tradition for Younger Generations, exhibition and small embroidery workshop for the pupils of “Nikola Tesla” school, held during the *Month of Serbian Culture in Hungary*, Budapest, Hungary, September 2017

Embroidery and Alphabet, exhibitions in Stockholm, Göteborg and Malmö, Sweden, November 2017

Golden Threads of the Cyrillic Alphabet, exhibition at the Serbian Embassy in Bern, Switzerland, March 2018

Application of Monastery Ornamentation and Cyrillic Letters, workshop held during the preparations for Easter, Aargau Supplementary School, Zürich, Switzerland, March 2018

Golden Threads of the Cyrillic Alphabet, exhibition organized by the Serbian Cultural and Educational Society “Prosvjeta” (Education), Vienna, Austria, November 2018

Letter and Picture, children’s workshop, Serbian school in Vienna, Austria, November 2018

Golden Threads of the Cyrillic Alphabet, exhibition held during the celebration of Saints Cyril and Methodius, organized by the Serbian Society “Ćirilica” (Cyrillic Alphabet), Trebinje, Republic of Srpska, May 2019

Иницијал **Н** са рајском птицом

Иницијал **Н** с райской птицей

Initial letter **N** with a bird-of-paradise

О ЧЛАНИЦАМА БЕО-ЕТНО ВИЗИЈЕ

Вера Авлијаш – Предузетница и сувласник у породичном послу. Пословну каријеру је направила у приватном сектору.

Председница Удружења Бео-етно визија од оснивања. Завршила је обуку за вез, златовез и путовање вуном. Бави се израдом предмета од вуне и изложбених експоната у техникама веза и златовеза. За Удружење обавља административне и финансијске послове. Предлаже и управља пројектним активностима. Организује изложбе и радионице. Активисткиња Интернационалног клуба жена (IWC) у Београду.

Удата је и мајка двоје деце.

Наташа Цвејић – По образовању је дипл. инж. архитектуре. Заљубљеница је у ручни рад. Вешто комбинује старе занате и модеран дизајн при изради предмета. Идеја јој је да спаја традиционалне мотиве и ћирилична слова и налази им примену у индустријском дизајну.

У Удружењу Бео-етно визија је од оснивања. Завршила је обуке за вез, златовез, плетење и путовање вуном. Све ове технике користи у изради употребних и декоративних предмета. С обзиром на то да познаје техничке програме за цртање, ангажована је на изради припремних цртежа и техничких решења. Вешто комбинује и спаја орнаментику и народни вез, стварајући нове форме мотива који се касније користе у изради предмета. Поседује сертификат за држање обука у везу, златовезу и путовању.

Удата је и мајка два сина.

Весна Стојановић – Чланица Удружења од оснивања. По занимању програмерка. Завршила је обуку за вез и златовез. Активно се бави везом и златовезом у изради изложбених експоната и употребних предмета са традиционалним мотивима. Одликује се изузетном прецизношћу у везу. Самостално и са удружењем је узимала учешће на изложбама. Активно ради на усавршавању вештина златовеза. Поседује сертификат за држање обука у везу и златовезу.

Удата је и мајка једног сина.

О ЧЛЕНАХ «БЕО-ЭТНО ВИЗИИ»

Вера Авлијаш – Предприниматељ и совладељец породичног бизниса. Она сделала деловую карьеру в частном секторе.

Является Председателем Объединения «Бео-этно визия» с момента его основания. Окончила обучение вышивке, золотому шитью и валянию шерсти. Занимается созданием предметов из шерсти и выставочных экспонатов в технике вышивания и золотого шитья. Занимается административными и финансовыми делами в рамках Объединения. Предлагает и руководит проектной деятельностью. Организует выставки и семинары. Является активисткой Международного женского клуба (IWC) в Белграде.

Замужем, мать двух детей.

Наташа Цвеич – По специальности дипломированный инженер архитектуры. Увлекается рукоделием. Умело сочетает старинные ремесла и современный дизайн в процессе создания изделий. Ее идея – объединить традиционные мотивы и кириллические буквы, и находить им применение в промышленном дизайне.

Член Объединения «Бео-этно визия» с момента его основания. Окончила обучение вышивке, золотому шитью, вязанию и валянию шерсти. Использует все эти приемы при изготовлении предметов быта и декоративных предметов. С учетом того, что умеет пользоваться техническими программами для рисования, она занимается подготовкой чертежей и технических решений. Умело комбинирует и объединяет орнаментику и народную вышивку, создавая новые формы узоров, которые впоследствии используются при изготовлении предметов. Имеет сертификат на проведение обучения вышивке, золотому шитью и валянию.

Замужем, мать двух сыновей.

Весна Стоянович – Член Объединения с момента его основания. По профессии программист. Окончила обучение вышивке и золотому шитью. Активно занимается вышиванием и золотым шитьем при изготовлении выставочных экспонатов

ABOUT БЕО-ETHNO VISION MEMBERS

Vera Avlijaš – Entrepreneur and co-owner in a family business. She has built her career in the private sector.

She has been the president of Beo-Ethno Vision since its establishment. She has completed training in embroidery, goldwork and felting wool; makes articles of wool and exhibition items using embroidery and goldwork techniques; in charge of the association's administrative tasks and financial affairs; suggests and manages project activities; organizes exhibitions and workshops; an active member of the International Women's Club (IWC) in Belgrade.

She is married and a mother of two.

Nataša Cvejić – an architect by profession and a needlework enthusiast. She is very skillful in combining old crafts and modern design in her handicrafts; has many ideas for joining together traditional motifs and Cyrillic letters and applies them in industrial design.

She has been a member of Beo-Ethno Vision since its establishment. She has completed training in embroidery, goldwork, knitting and felting wool, and applies all these techniques in making utility and decorative items. Since she uses CAD drafting applications, she makes preparatory drawings and provides technical solutions; skillfully combines and bonds ornamentation and folk art embroidery, creating new forms of motifs which are later used for making creative products; certified for teaching courses in embroidery, goldwork and felting wool.

She is married and a mother of two sons.

Vesna Stojanović – a member of Beo-Ethno Vision since its establishment; a programmer by profession. She has completed a training course in embroidery and goldwork; actively engaged in creating embroidery and goldwork exhibits and utility items with traditional motifs. She is distinguished for highest precision in her embroidery work. Her work has been displayed at solo exhibitions and included in group exhibitions with the association. She is receiving additional training in goldwork; certified for teaching courses in embroidery and goldwork.

She is married and has a son.

Оливера Јасика – Чланица Удружења од оснивања. Пензионисана правница, каријеру је остварила у Министарству унутрашњих послова. Завршила је обуку за вез, златовез, плетење и пуствовање вуном. Активно се бави везом и златовезом и изразом изложбених експоната. Завршила обуку за калиграфију. Изузетно је надарена за вез и вешто комбинује калиграфска слова и изводи нове форме. Вез на одевним предметима јој је специјалност. Од ране младости се бави везом и ручним радом. Поседује сертификат за држање обука у везу и златовезу.

Има једног сина и једног унука.

и предмета била с традиционним мотивима. Отличаје својом високом точношћу у процесу вишивања. Приимала учешће у изложбама самостално и као члан Објединења. Активно занима се савршавањем вештина златног шита. Има сертификат за извођење обуке вишивке и златног шита.

Замужем, мајка једног сина.

Оливера Јасика – Член Објединења с момента његовог оснивања. Јурист на пензији, она изградила професионалну каријеру у Министарству унутрашњих дела. Завршила обуку вишивке, златног шита, везања и ваљања вуне. Активно занима се вишивањем и златним шитом, а такође израдом изложбених експоната. Завршила курсеве по калиграфији. Особито талентована за вишивку, и вешто комбинује калиграфске букве и израда нових облика. Вишивка на одећи – њена специјалност. С младог узраста занима се вишивањем и рукоделием. Има сертификат за извођење обуке вишивке и златног шита.

У њеј један син и један унук.

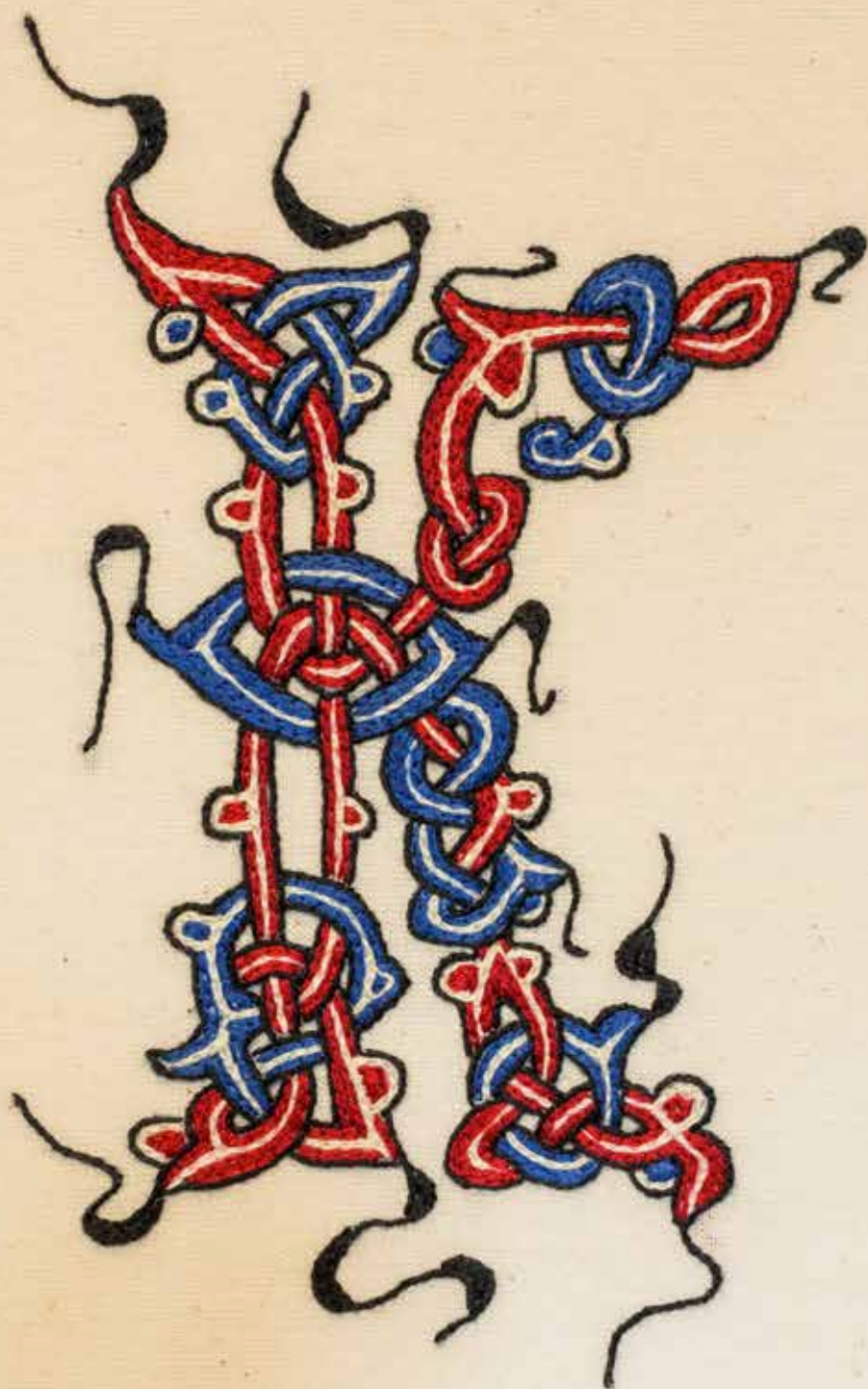
Olivera Jasika – a member of Beo-Ethno Vision since its establishment. She retired from the Ministry of Internal Affairs where she worked as a lawyer; completed training in embroidery, goldwork, knitting and felting wool; actively engaged in creating embroidery and goldwork handicrafts and exhibition items; completed a calligraphy course. She has an exceptional gift for embroidery, skillfully combines calligraphy letters and creates new forms. Her specialty is embroidery on garments. Embroidery and needlework have been her passion since her early youth; certified for teaching courses in embroidery and goldwork.

She has a son and a grandson.

Иницијал **К** према Књизи о Јову

Иницијал **К** по Књиге Иова

Initial letter **K** after the Book of Job

Вез на аутентичан начин сведочи о исконској жудњи за лепотом. Он је истовремено и показатељ разноликих естетских схватања, једна врста записа концем о људском и божанском.

Вышивка достоверно свидетельствует об исконной тяге к красоте. Она одновременно является показателем разнородных эстетических понятий, одним из способов изображения нитью человеческого и божественного.

Embroidery is an authentic witness to the primeval desire for beauty. It also indicates versatile aesthetic perceptions and is a kind of record made with thread about the human and the divine.

Изложба *Златне нити ћирилице-Вез по писму Бео-етно визије*, коју чини више од педесет оригиналних радова у техници веза и златовеза, насталих према мотивима минијатура из старих српских књига, реализује се поводом великог јубилеја – Осам векова од стицања аутокефалности Српске православне цркве.

Бео-етно визија, основана крајем 2012. године, настоји да очува традиционални уметнички вез и друге сродне занате, те да са овим обликом српског нематеријалног културног наслеђа упозна подједнако и домаћу и инострану публику, али и да повеже ствараоце сличног сензибилитета у региону и свету. Истовремено, чланице овог удружења желе да својим делом подсети савременог човека на изворне вредности као непресушно врело инспирације, јер златну нит наслеђа, која повезује векове, не треба никада прекинути.

